Een reactie op ‘Scripties, AI en het grote gemis’

Waarom we onze studenten in de ogen moeten kijken

Ljubiša Metikoš[1]

Hoe moeten we omgaan met AI-gebruik door scriptiestudenten? Dat is het onderwerp van een recent Vooraf. Vraag is of de daar geopperde oplossingen zullen werken.

Hoe moeten we omgaan met AI-gebruik door scriptiestudenten? Dat is de onderliggende vraag die Tom Barkhuysen bespreekt in zijn recente ‘Vooraf’, *NJB* 2026/1564, afl. 28. Hij vertelt hoe moeilijk en tijdrovend het opsporen en bestraffen van AI-fraude is. Dat is echter niet enkel een obstakel voor het ‘didactische doel’ van de scriptie als meesterproef. Het gaat verder dan dat. Barkhuysen citeert Yvo Buruma en zegt dat studenten hierdoor ook dat ‘grote gemis’ ervaren: ‘dat het echte leven maakt – dat gevoel dat je leeft door dat enthousiasme, die aandrang, die inspiratie of gewoon maar die egoïstische trots die opkwamen dankzij het schrijven.’

De vraag is echter of de oplossingen die Barkhuysen aandraagt zullen helpen in het voorkomen van dat ‘grote gemis’. Hij geeft enkele (enigszins tegenstrijdige) adviezen. We moeten studenten opleiden in het gebruik van AI, hun scripties uploaden naar AI-detectieprogramma’s én (in de toekomst) controleren op watermerken.

AI-onderwijs is echter niet gemakkelijk in te voeren. Een studie uit Australië[2] toonde aan dat instructie en begeleiding op zichzelf niet een panacee zullen zijn voor foutief AI-gebruik. Een enkel ‘AI-skills’ vak zal niet helpen. Verder zouden watermerken, zoals gebruikt door Anthropic,[3] inderdaad kunnen wijzen op AI-gebruik. Alleen zullen, zoals Arnaud Engelfriet stelde,[4] veel studenten hun teksten controleren op taalfouten, voetnoten oppoetsen en zinnen herschrijven met de hulp van AI. En *dat* is geen fraude.

Een meer extreem, maar steeds vaker geopperd, voorstel is het *afschaffen* van de geschreven scriptie.[5] Maar juist in het laten schrijven, ordenen, en verdwalen in literatuur en jurisprudentie, vormen we de kernvaardigheden van de jurist. Sterker nog, als academicus doe ik, naast het geven van onderwijs, haast niks anders dan wat mijn studenten in de scriptie (behoren te) doen. Moeten we die vaardigheden niet juist doceren op de universiteit?

Los van de effectiviteit van al deze maatregelen, vraag ik me ook af of studenten niet alsnog het ‘grote gemis’ zullen ervaren. Ik gebruik zelf een (nogal voor de hand liggende) alternatieve aanpak tegen AI, die weliswaar imperfect is, maar juist vooral strijdt tegen dat ‘grote gemis’. Tijdens mijn regelmatige supervisiegesprekken kan ik AI-fraude al snel spotten wanneer de student diens eigen tekst niet kan uitleggen. Alhoewel ik plagiaat niet altijd kan bewijzen, zijn AI-gegenereerde teksten doorgaans slecht geschreven en kan ik de student daarvoor wel een lager cijfer geven. Alvorens te straffen probeer ik echter eerst iets anders. Ik leg de student de geplagieerde tekst voor en kijk ze *recht in de ogen aan*. Ik zeg dat ik teleurgesteld ben én dat ik vind dat ze iets veel beters kunnen schrijven dan een AI-systeem.

Dat heeft meerdere gevolgen. Allereerst zal een student niet zo snel frauderen als ze zich gezien voelen. Fraude gaat makkelijker als je scriptiebegeleider slechts een anoniem mailadres is. Regelmatig contact bouwt namelijk een vertrouwensband op met de student, waardoor ze ook minder snel geneigd zijn om dat vertrouwen te schaden. Dat vertrouwen geeft de student ook een gevoel van eigenwaarde, iets wat verassend vaak mist. Studenten vertellen me dat ze bang zijn om slechte teksten te schrijven als ze géén AI gebruiken. Ze zien hun stem dan ook niet als iets wat de moeite waard is om uit te drukken. Een ‘stochastische papegaai’[6] kan vast wel iets zinnigers zeggen. Ze zien zichzelf eigenlijk als onwaardig om überhaupt het ‘grote gemis’ te ervaren.

Stoppen deze gesprekken AI-plagiaat volledig? Nee. Maar het 100% opsporen van fraude moet niet boven alles ons einddoel zijn als academische onderwijzers. De scriptie is, in essentie, de eerste echte kans tot academische zelfuitdrukking voor de student. En juist *daarvoor* doceer ik. Pas als de student dit begrijpt studeert die af zonder het ‘grote gemis’. •

Auteur

1. Mr. dr. L. Metikoš is docent aan het Instituut voor Informatierecht van de Universiteit van Amsterdam.

Noten

2. A. Alimardani, ‘Borderline Disaster: An Empirical Study on Student Usage of GenAI in a Law Assignment’, IEEE Transactions on Technology and Society, 2024, dx.doi.org/10.2139/ssrn.5209646.
3. anthropic.com/news/claude-text-watermark.
4. linkedin.com/posts/onderwijs-scriptie-ai-share-7506252736515117056-ZrCd/.
5. Zie bijvoorbeeld: advalvas.vu.nl/wetenschap-onderwijs/de-scriptie-is-dood-leve-de-scriptie/.
6. E. M. Bender, e.a., ‘Unsafe AI for Education: A Conversation on Stochastic Parrots and Other Learning Metaphors’, Journal of Interactive Media in Education, 2025, afl. 1, reference-global.com/article/10.5334/jime.1079.